

24.3.2016

Dnro 3683/4/15

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Jari Pirjola

TURVAPAIKANHAKIJAN IÄN MÄÄRITTÄMINEN

1 KANTELU

Pakolaisneuvonta ry:n lakimies arvosteli A:n asiamiehenä päämiehensä kohtelua asiassa, joka liittyi hänen iänmääritykseensä ja vastaanottokeskuksesta toiseen tapahtuneisiin siirtoihin. Kantelijan mielestä A:n ikää ei selvitetty asianmukaisesti. Tämä johti muun muassa siihen, että alaikäinen ja haavoittuvassa asemassa ollut turvapaikanhakija siirrettiin noin neljäksi kuukaudeksi turvapaikanhakijoiden aikuisyksikköön. Myöhemmin hänet siirrettiin alaikäisille turvapaikanhakijoille tarkoitettuun Turun Pansion ryhmäkotiin, vaikka hänellä oli pitempiaikainen psykiatrinen hoitosuhde Helsingissä. A oli Turun yliopistollisen keskussairaalan nuorisopsykiatrian yksikössä osastohoidossa marraskuun 2014 alusta lähtien toukokuuhun 2015 asti. Kantelija kysyi kirjoituksessaan, onko nyt kyseessä olevassa asiassa riittävästi huomioitu lapsen etu ja onko iänmäärityksessä toimittu lain ja ohjeiden mukaan.

2 SELVITYS

- - -

2.1 Saatu selvitys

Maahanmuuttovirasto toteaa selvityksessään muun muassa, että oikeuslääketieteellistä tutkimusta ei tehdä automaattisesti, vaan iänselvittämistutkimuksia tehdään tyypillisimmin sellaisissa tapauksissa, jossa alaikäisenä esiintyvää turvapaikanhakijaa epäillään täysi-ikäiseksi. Jos viranomainen ei pyydä iän selvittämistä, asianomainen voi teettää tutkimuksen omalla kustannuksellaan.

A oli hakenut Suomesta kansainvälistä suojelua 7.4.2014. Hän oli kertonut poliisille nimekseen A, syntymäajakseen - - - ja kansallisuudekseen - - -. Hakija ei esittänyt asiakirjaa henkilöllisyytensä tueksi. Hakijaa pidettiin alaikäisenä ja hänet kuljetettiin alaikäisille tarkoitettuun Espoon Ingaksen perheryhmäkotiin. A:lle määrättiin edustaja 11.4.2014.

Poliisi yritti hakijan henkilöllisyyden selvittämiseksi ottaa A:lta sormenjäljet. Se onnistui vasta kolmannella kerralla 30.5.2015. Sormenjälkivertailun tulosten perusteella hakijalle oli haettu Italian - - - suurlähetystöstä Schengen-viisumia nimellä - - -, s. -.1990, kansalaisuus - - -. Italian viranomaiset toimittivat Maahanmuuttovirastolle kopiot hakijan passista, henkilökortista, viisumihakemuslomakkeesta, pankkitiliotteesta, ABC Comercial -nimisen yhtiön pyynnöstä myöntää hakijalle viisumi sekä kansainvälisestä sairausvakuutuksesta.

Maahanmuuttovirasto toteaa, että tapauksissa, jossa Suomessa alaikäisenä esiintynyt hakija on toisesta jäsenvaltiosta saadun tiedon mukaan täysi-ikäinen, on tarkoituksenmukaista, että hakijan kuuleminen suoritetaan ennen kuin hakijan ikää muutetaan. Myös hakijan edustajaa on kuultava.

Hakijan edustajalle oli puhelimitse ilmoitettu hakijan uusista henkilötiedoista 30.5.2014. Kun hakijaa pidettiin uusien tietojen perusteella täysi-ikäisenä, hänet siirrettiin Helsingin vastaanottokeskukseen.

Hakijan avustaja pyysi ensimmäisen kerran 19.6.2014 iänmäärityksen suorittamista. Edellä mainittua pyyntöä oli täydennetty 8.7.2014 ja 17.7.2014 lääkärin ja sosiaalityöntekijän lausunnoilla. Italia vastasi 20.8.2014 myönteisesti Suomen vastuunmäärittämisasetuksen perusteella tehtyyn takaisinottopyyntöön. Maahanmuuttovirasto päätti siirtää turvapaikkahakemuksen 9.9.2015 aineelliseen tutkintaan hakijan terveydentilan perusteella.

Maahanmuuttovirasto pyysi 17.9.2014 hakijan ja hänen avustajansa suostumusta oikeuslääketieteellisen tutkimuksen suorittamiselle. A:lle tehtiin iänmääritys 29.9.2014 ja hänet todettiin alaikäiseksi 30.9.2014. Hakijan todettiin tutkimuksen perusteella olleen todennäköisesti alle 18-vuotias, mutta vähintään 16-vuotias. Varsinais-Suomen käräjäoikeus myönsi alaikäiselle hakijalle edustajan. Maahanmuuttovirasto myönsi hakijalle oleskeluluvan 27.2.2015.

Mitä tulee A:n siirtämiseen Turkuun Pansion ryhmäkotiin, niin asiassa on Maahanmuuttoviraston mukaan pyritty asianmukaisesti huomioimaan haavoittuvassa asemassa olevan henkilön tilanne. Häntä ei voitu siirtää Espoon ryhmäkotiin, koska se oli täynnä.

Maahanmuuttovirasto kiinnittää huomiota siihen, että hakija oli saanut päätöksen noin 4 kuukauden kuluttua siitä, kun hakemus on päätetty aineellisesti tutkia Suomessa ja noin kuukauden kuluttua turvapaikkapuhuttelusta. Maahanmuuttoviraston mukaan asia käsiteltiin ulkomaalaislain 6 §:n mukaisesti kiireellisenä ja lapsen etu huomioiden.

2.2 Vastine

Pakolaisneuvonta ry:n laatimassa vastineessa puolestaan katsotaan, että viranomaiset menettelivät asiassa virheellisesti, koska he määrittelivät erityisen haavoittuvassa asemassa olevan traumatisoituneen turvapaikanhakijan täysi-ikäiseksi. Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että hänet sijoitettiin lähes neljän kuukauden ajaksi aikuisten vastaanottokeskukseen. Maahanmuuttoviraston olisi tullut huomioida lapsen etu sekä hallintolain asettama selvittämisvelvollisuus. Tilanteessa jossa on epäselvää, onko turvapaikanhakija alaikäinen, tulee viranomaisen vastineen mukaan tulkita tilanne lapsen edun mukaisesti tai vähintään selvittää tilanne asianmukaisesti ennen kuin se määrittelee lapsen täysi-ikäiseksi. Alaikäinen turvapaikanhakija määriteltiin, vastoin hänen omaa kertomustaan, yksin viisumirekisterimerkinnän perusteella virheellisesti alaikäiseksi.

Tilanteessa on ollut riittävästi näyttöä siitä, että tilanne on vähintäänkin epäselvä. Tästä syystä turvapaikanhakijaa olisi tullut kohdella alaikäisenä, lapsen edun mukaisesti. Toissijaisesti olisi tullut suorittaa iänmääritys. A:n ulkonäkö, kielitaito ja hänen kertomuksensa henkilötiedoistaan ja turvapaikkaperusteistaan viittasivat siihen, että hän on alaikäinen ja että toiselta jäsenvaltiolta saatu rekisteritieto oli virheellinen. Asiassa on tästä syystä ollut ilmeisiä perusteita katsoa ja vähintään epäillä, että A:n todellinen ikä ja viisumirekisterin merkintä poikkeavat toisistaan.

Vastineessa kiinnitetään huomiota myös siihen, että Maahanmuuttovirastolle oli 19.6.2014 lähtien toimitettu lukuisia psykiatrin lausuntoja A:n terveydentilasta. Siirtopäätöksen tehneen tahon olisi tullut selvittää riittävästi A:n terveydentilaa ja tilannetta ja konsultoida psykiatria.

3 RATKAISU

Kiinnitän yleisesti Maahanmuuttoviraston huomiota siihen, että asioissa jotka koskevat kahdeksaatoista vuotta nuorempaa lasta, on erityistä huomiota kiinnitettävä lapsen etuun ja hänen terveyteensä liittyviin seikkoihin.

Perustelen ratkaisuani seuraavasti.

Ulkomaalaislain 6 a §:n mukaan iänmääritys voidaan tehdä, jos on olennaisia perusteita epäillä ulkomaalaisen antamien tietojen luotettavuutta. Kansainvälisten suositusten mukaan (esimerkiksi Age assessment practice in Europe, EASO, 2013) ennen oikeuslääketieteellisen iänmäärityksen tekemistä tulisi viranomaisten kiinnittää huomiota esimerkiksi siihen, onko ulkomaalaisen iästä olemassa todistusaineistoa. Nyt kyseessä olevassa tapauksessa Maahanmuuttovirasto oli saanut sormenjälkivertailuihin perustuvan tiedon, jonka mukaan nyt kyseessä olevalla turvapaikanhakijalla olisi eri syntymäaika kuin minkä hän on itse ilmoittanut. Tuon tiedon mukaan A olisi ollut täysi-ikäinen.

Toisaalta asiassa on otettava huomioon se, että ulkomaalaislain 6 §:n nojalla kaikessa päätöksenteossa, joka koskee kahdeksaatoista vuotta nuorempaa lasta, on erityisesti huomiota kiinnitettävä lapsen etuun sekä hänen kehitykseensä ja terveyteensä liittyviin seikkoihin. Pakolaisneuvonnan mielestä Maahanmuuttovirasto ei menetellyt näin, vaikka A:n ulkonäkö, kielitaito ja hänen kertomuksensa henkilötiedoistaan ja turvapaikkaperusteistaan viittasivat siihen, että hän on alaikäinen. Asiakirjojen mukaan A:n tavanneiden sosiaali- ja terveystietojen ammattilaisten mielestä hän vaikutti selvästi alaikäiseltä – 15-vuotiaalta eikä 23-vuotiaalta.

Käytettävissä olevien asiakirjojen perusteella on vaikea arvioida sitä, milloin asiassa ensimmäisen kerran ilmeni perusteita epäillä A:n ikää. Selvityksen mukaan avustaja pyysi iän selvittämistä 19.6.2014, muutama viikko sen jälkeen kun A oli siirretty Italiasta saadun syntymäaikatiedon perusteella aikuisille tarkoitettuun vastaanottokeskukseen. Maahanmuuttoviraston pyysi suostumusta iän selvittämiseen 17.9.2014.

Vaikka en voi käytettävissäni olevien asiakirjojen perusteella katsoa Maahanmuuttoviraston toimineen asiassa lain vastaisesti, olisi iänmääritysasiassa nähdäkseni voinut toimia toisinkin. Tämä johtuu siitä, että viranomaisten tehtävänä on valvoa, että lapsen etu toteutuu. Ilman huoltajaa olevan turvapaikanhakijan iän selvittämisen voidaan katsoa olevan osa henkilöllisyyden selvittämistä. Iän selvittäminen oikeuslääketieteellisesti on tarpeen, kun alaikäiseksi itsensä ilmoittaneen turvapaikanhakijan todellinen ikä on epäselvä (HE 240/2009 vp).

A:n turvapaikkahakemuksen jättämisen yhteydessä ilmoittaman syntymäajan, eri asiantuntijoiden arvioiden, avustajan selvityksessä kuvattujen yhteydenottojen ja A:n terveystietojen perusteella on A:n ikä nähdäkseni ollut epäselvä. Ainakaan asiassa ei ollut varmuutta siitä, että hän on täysi-ikäinen. Jos turvapaikanhakijan ikä on epäselvä, voidaan hänet siirtää aikuisten yksikköön vasta sen jälkeen kun on varmistunut, että hän on täysi-ikäinen.

3.1 Toimenpiteet

Kiinnitän Maahanmuuttoviraston huomiota vastaisen varalle edellä mainitsemini lapsen edun toteutumiseen liittyviin näkökohtiin ja periaatteisiin.